

ЖЕКЕ ТҰЛҒАЛАРДЫҢ ДЕПОЗИТТЕР НАРЫҒЫНА

ҚЫСҚАША АҚПАРАТТЫҚ

ШОЛУ

2019 жылдың 3-ші тоқсаны бойынша

1. Жеке тұлғалар салымдары нарығының үрдістеріне шолу

2019 жылдың үшінші тоқсаны жеке тұлғалардың салымдарының тоқсан бойы бақыланған өсуімен байқалды. Депозиттік базаның жалпы көлемі 2019 жылдың 1 қазанында жыл басындағы деңгейге жетіп қана қоймай, одан асып түсіп (күрт өсуден кейінгі депозиттер көлемінің едәуір төмендеуі байқалған кез) 8,8 трлн. теңгеге жетті (1-сурет).

Қарастырылып отырған тоқсанда жеке тұлғалардың салымдары 1,4% немесе 121,4 млрд. теңгеге өсті. Бір жыл ішінде, яғни 2018 жылдың қыркүйегінен 2019 жылдың қыркүйегіне дейінгі аралықта өсім 353,5 млрд. теңгені немесе 4,2%-ды құрады. Жеке тұлғалардың шоттарының саны 65 млн. шотқа дейін өсіп, тоқсандағы өсім 4,4%-ды құрады (1-сурет).

Жеке тұлғалардың депозиттерінің өсуі депозиттік базаның теңгелік бөлігінің өсуіне байланысты болды. 2019 жылдың үшінші тоқсанында теңгедегі депозиттер 4,2%-ға немесе 198,3 млрд теңгеге өсті (2-сурет). Теңгедегі депозиттердің өсуіне негізінен мерзімсіз депозиттердің (+85,3 млрд. теңге) және жинақ депозиттерінің (+74,3 млрд. теңге) ұлғаюы әсер етті. Тоқсанның аяғында теңгедегі депозиттердің жалпы көлемі 4,9 трлн. теңгені құрады.

Халық арасындағы девальвациялық күтулердің үшінші тоқсанның аяғына қарай салыстырмалы төмендеуіне байланысты валюталық салымдарды теңгеге қайта айырбастау байқалды. Нәтижесінде қарастырылып отырған кезеңде валюталық салымдар 76,8 млрд. теңгеге немесе 1,9%-ға төмендеп, 3,9 трлн. теңгені құрады (2-сурет). Валюталық қайта бағалауды есепке алмағанда, валюталық салымдардың төмендеуі 154,9 млрд. теңгені құрады (3-сурет).

Жалпы алғанда жыл басынан жеке тұлғалар салымдарының оң өсу қарқыны байқалады, бұл ішінара маусымдық факторға байланысты: жылдың аяғында халықтың жинақтау белсенділігі артады.

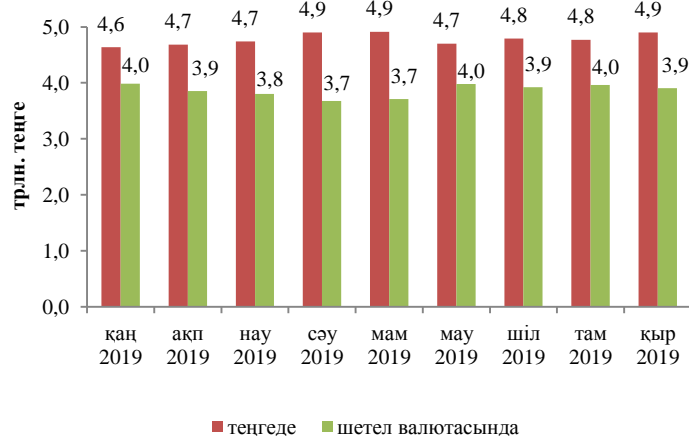
1-сурет

Жеке тұлғалар депозиттерінің динамикасы

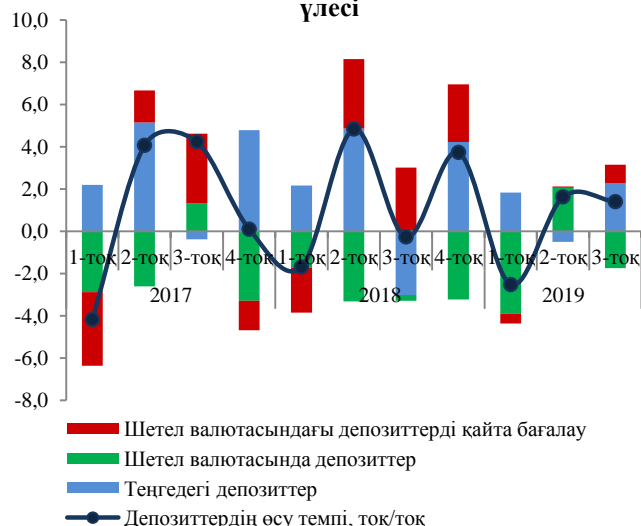
2-сурет

Валюта бөлінісіндегі депозиттердің динамикасы

3-сурет

Депозиттердің өсуіне компоненттердің үлесі

Валюталық депозиттердің теңгеге айырбасталуы негізінен ірі депозиттер сегментінде орын алды (4-сурет). Ірі салымшылардың теңгелік депозиттерді таңдауына әсер еткен фактор – теңгедегі салымдар бойынша неғұрлым қолайлы шарттар. Осылайша, теңгедегі ұзақ мерзімді жинақ салымдар бойынша сыйақы мөлшерлемелері 14%-ға дейін жетуі мүмкін. Бір жылдан жоғары мерзімдегі шетел валютасындағы жинақ салымдар бойынша кірістілік 2%-дан аспайды.

Көпшілік сегментте валюталық салымдардың теңгеге көшуі шамалы болды және жалпы алғанда 9,7 млрд. теңгені құрады (4-сурет).

2018 жылдың соңында басталған шетел валютасындағы салымдардың азаюы осы күнге дейін жалғасуда, бірақ аз мөлшерде (5-сурет). Валюталық салымдардың азаюы депозиттік базаның жоғары долларлану деңгейі сақталған банктерде байқалады. Ірі валюталық салымдардың негізгі көлемінің өтеу мерзімдері (жоғары сыйақы мөлшерлемелер кезеңінде бекітілген) 2021 жылдың аяғына дейін біркелкі таралғанын ескерсек, валюталық депозиттердің азаюы болашақта жалғасуы мүмкін, бірақ банк секторының тұрақтылығына әсер етпейтіндей аз мөлшерде.

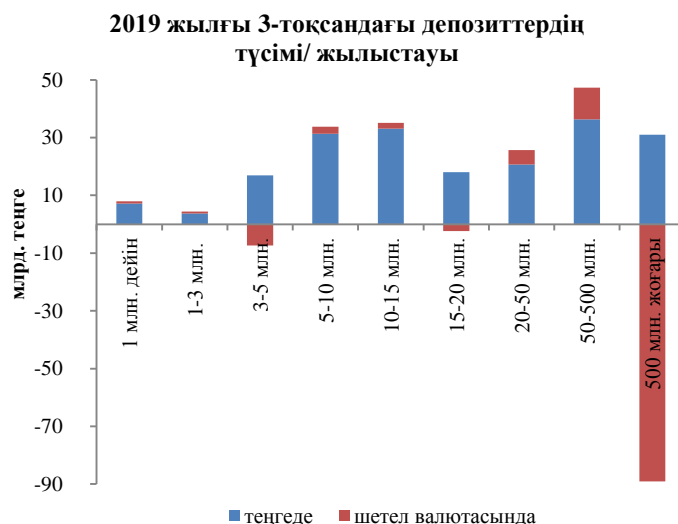
2. Ұлттық валютадағы депозиттер

- *Көпшілік сегмент – 20 млн. теңгеге дейінгі қалдықтары бар депозиттер*
- *Ортаңғы сегмент – 20-50 млн. теңгеге дейінгі қалдықтары бар депозиттер*
- *Ірі сегмент – 50 млн. теңгеден асатын қалдықтары бар депозиттер*

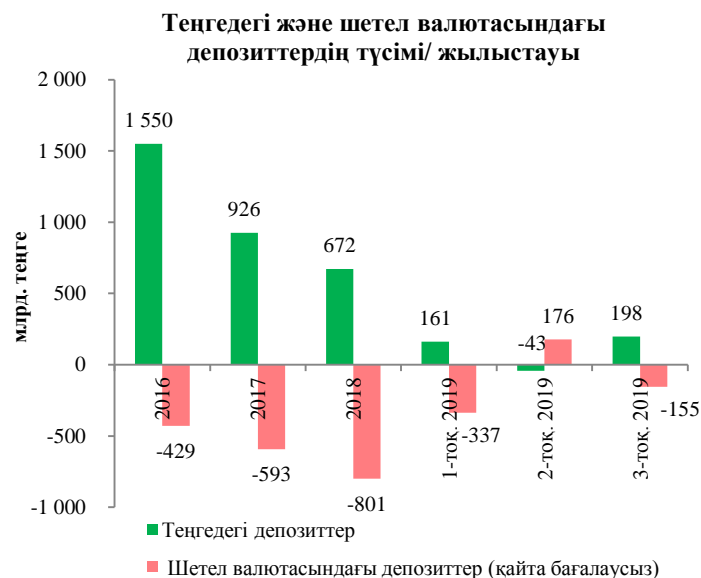
Теңгедегі депозиттер үшінші тоқсанда 198,3 млрд. теңгеге немесе 4,2%-ға өсті (6-сурет). Тек тамыз айында 18,1 млрд. теңге мөлшерінде теңгедегі депозиттердің шамалы азаюы байқалды. Қарастырылып отырған тоқсанда теңгедегі депозиттердің негізгі түсімі 2019 жылдың қыркүйегіне келді, өсім 127 млрд. теңгені құрады.

Теңгедегі депозиттердің өсуінің негізгі драйвері болып жинақ депозиттер қалуда. Үш ай бойы олар тұрақты өсуді көрсетті және тоқсан ішінде 74,3 млрд. теңгеге (+52,3%) өсті. Сыйақының бір бөлігін мемлекет субсидиялайтын салымдар да банктердің депозиттік базасының теңгедегі бөлігінің өсуінде маңызды рөл атқарады: тоқсан бойынша олардың өсуі 24,9 млрд. теңгені құрады (+3,5%) (7-сурет).

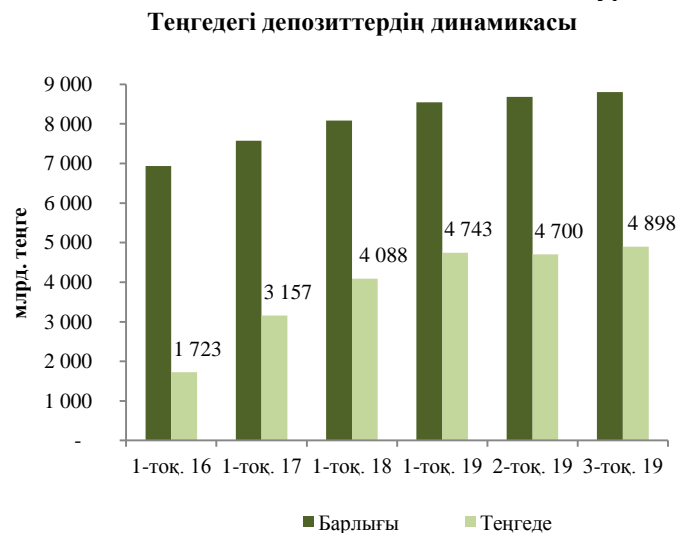
4-сурет

5-сурет

6-сурет

Тұрақсыз, алайда көлемінің маңыздылығына байланысты жеке тұлғалар депозиттерінің жалпы көлеміне едәуір әсер ететін әлі де мерзімсіз салымдар болып табылады. Тоқсан ішінде олар 85,3 млрд. теңгеге (+ 2,9%) өсті (7-сурет).

Теңгедегі депозиттердің түсімі барлық сегменттерде байқалды. Жалпы алғанда, тоқсанда көпшілік сегмент 3%-ға немесе 110,2 млрд. теңгеге өсті. Ірі теңгелік салымдар 67,3 млрд. теңгеге (+8,7%) өсті.

Көпшілік сегмент бұрынғыдай теңгедегі депозиттермен ұсынылған: осы сегменттегі теңгедегі депозиттер 74%-ды, ал шоттар саны бойынша 95%-ды құрайды. Ұзақ уақыт бойы дәл осы сегмент депозиттік базаның теңгелік бөлігінің өсуін қамтамасыз етуде.

3. Қорландыру тұрақтылығы

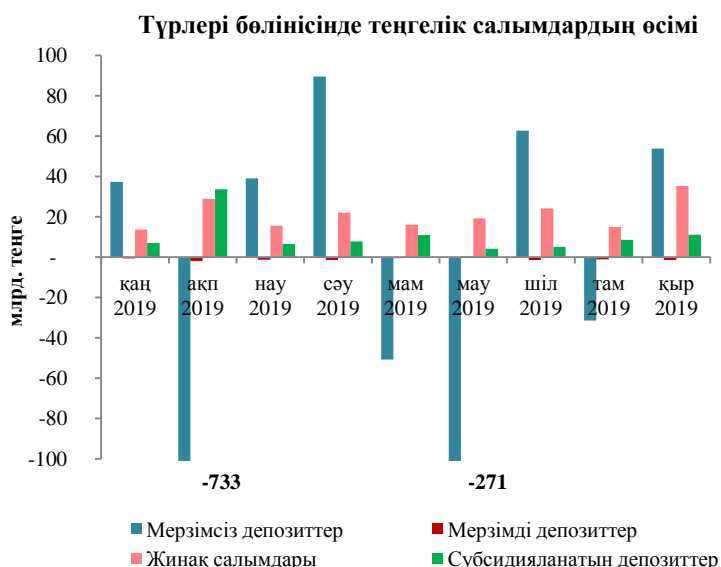
Банк секторы қор тұрақтылығының негізін жинақ және мерзімді салымдар құрайды. Осыдан тура бір жыл бұрын, дәлірек айтқанда, 2018 жылдың 1 қазанынан бастап осы салымдарды қосқанда теңгедегі депозиттердің жаңа желісі іске қосылды, ал 2019 жылдың 1 маусымынан бастап банктер жинақ және мерзімді салымдарды шетел валютасында ұсына бастады.

Депозиттік базаның 84%-ын 1 жыл және одан жоғары мерзімдегі депозиттер құрайды (8-сурет), дегенмен бұл депозиттердің басым көпшілігі іс жүзінде мерзімсіз болып табылады және салымшы кез келген уақытта ешқандай шектеусіз алуы мүмкін.

Алайда теңгедегі депозиттердің жалпы көлеміндегі жинақ және мерзімді депозиттердің үлесі артып келеді және үшінші тоқсанның аяғында ол 5,5%-ға жетті (9-сурет). Осы жылдың басынан бұл салымдардың үлесі 1,9%-дан 3 есеге жуық өсті.

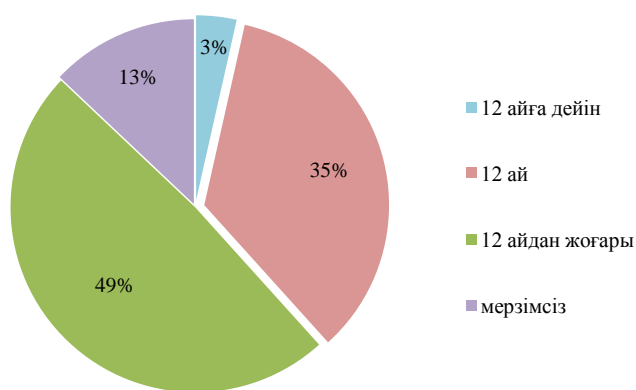
Тұрақты депозиттердің негізін дәл осы жинақ салымдар құрайды. Мерзімді салымдардың көлемі біртіндеп азайып келеді және тоқсанның басынан бастап олар 6,7%-ға төмендеп, 53,7 млрд. теңгені құрады. Жинақ салымдарының керісінше халық арасында танымалдылығы артуда және бүгінгі күні олардың көлемі 216,5 млрд. теңгеге жетті (52,6 мың шот). Тоқсан ішінде жинақ салымдарының көлемі 74,3 млрд. теңгеге немесе 52,3%-ға ұлғайды. Жинақ салымдарының өсу қарқыны жоғары деңгейде сақталуда (10-сурет).

7-сурет

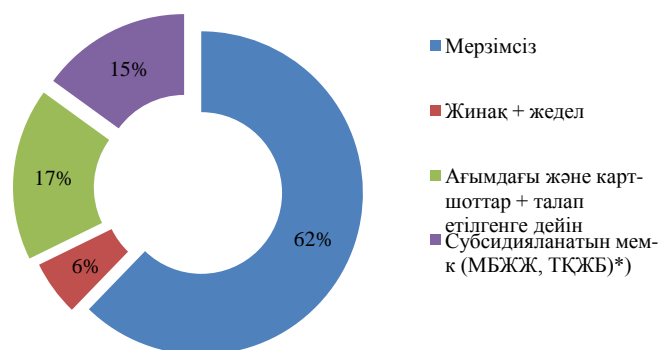
8-сурет

01.10.2019ж. депозиттердің құрылымы

9-сурет

01.10.2019 ж. теңгедегі салымдардың түрлері бойынша құрылымы

*МБЖЖ – мемлекеттік білім беру жинақ жүйесі
ТҚЖ – тұрғын үй жинақ

Мерзімді салымдар негізінен толтыру құқығы бар салымдармен ұсынылған - 85%, ал жинақ депозиттер, керісінше, толтыру құқығынсыз депозиттермен ұсынылған - 90%. Тұрақты салымдардың 93%-ы бір жылдан астам мерзімге салынған.

Халық 2019 жылғы 1 қазандағы жағдай бойынша 110 млрд теңгені құрайтын шетел валютасындағы мерзімді салымдарға көбірек қызығушылық танытады. Үшінші тоқсанның нәтижелері бойынша шетел валютасындағы жинақ депозиттер 87,9 млрд. теңгеге жетті. Шетел валютасындағы жинақ пен мерзімді салымдардың басым көпшілігі (99%) бір жылға немесе одан да көп мерзімге ашылған.

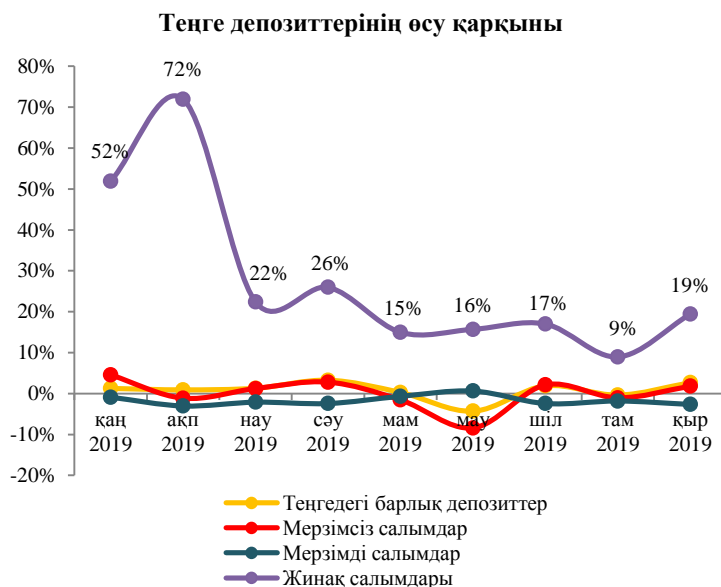
4. Валюталық салымдар. Долларлану

Жеке тұлғалардың депозиттерінің долларлануы 2019 жылдың 1 қазанына 44,4% құрады. Өткен тоқсанмен салыстырғанда ол 1,5 пайыздық тармаққа төмендеді (11-сурет). Жеке тұлғалар депозиттерінің долларлану деңгейінің төмендеу себептері, біріншіден, валюталық салымдарды теңгеге айырбасталуы, екіншіден, валюталық салымдардың азаюы болып табылады.

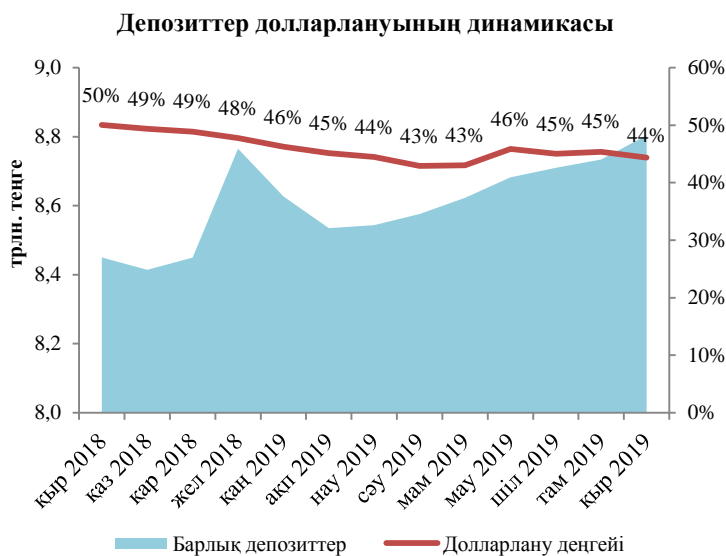
Салымдардың долларлану деңгейі депозиттер нарығының сегментіне қарай әртүрлі өзгереді. Көпшілік сегментте ол ең төмен мәнді құрайды: көлемі бойынша долларлану 25,6%-ды, ал шоттар саны бойынша 5,1%-ды ғана құрайды (12-сурет).

Ірі салымдар сегментінде долларлану деңгейі ірі валюталық салымдардың бір бөлігінің теңгеге көшуіне байланысты азайды және 73%-ды құрады (12-сурет). Әзірге ірі валюталық салымшылардың ұлттық валюта пайдасына шамалы қозғалысы байқалады. Валюталық және теңгедегі салымдар арасындағы кірістіліктің едәуір алшақтығы, теңгенің еркін өзгермелі бағамына көшу, бұл кезде валюта бағамының айырмашылығынан кірістілікті арттыру өте қиын, валюталық салымдар бойынша жоғары мөлшерлемелер кезеңінде жасалған шарттар мерзімдерінің аяқталуы – осы факторлардың барлығы ірі валюталық салымшылардың капиталды инвестициялау стратегиясын қайта қарауына ықпал етеді.

10-сурет

11-сурет

12-сурет

